

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

LÄRARHANDLEDNING LEKTION 1

Till lektionen finns fördjupningsuppgifter och ordlista.

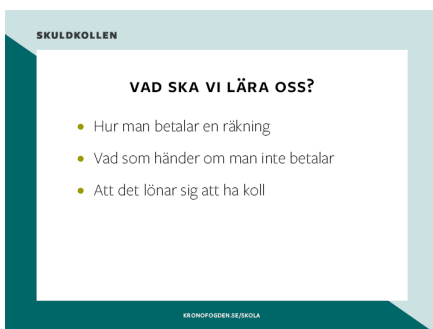

1 Skuldkollen - Kunskap för livet om pengar och skulder.

Lektion 1

I lektionen varvas fakta med filmer och diskussionövningar.

Filmerna i materialet är inspirerade av verkliga händelser.

2 Vad ska vi lära oss?

- Hur man betalar en räkning
- Vad som händer om man inte betalar
- Att det lönar sig att ha koll

Privatekonomi är inte en massa pekpinar. Det är du som väljer och bestämmer över din egen ekonomi och vad som är bäst för dig!

3 Film: Vi ska börja med att se en film (5 min) om Emanuel som har köpt en ny fin mobil som han inte riktigt har råd med.

Emanuel har inte koll på sin ekonomi och räkningar blir ofta liggande. Han betalar inte mobilräkningen och får till slut besök av en delgivare från Kronofogden.

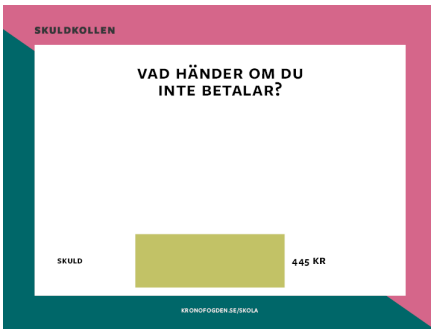
Info: Det är jätteviktigt för Kronofogden att veta att du har tagit emot brevet, hör du inte av dig kan det bli så att en delgivare söker upp dig i ditt hem. I detta fallet ringer delgivaren på hos Emanuel och delger honom i trapphuset. Att hon inte ber att få komma in har främst med hennes säkerhet att göra men också för att visa respekt för personen och inte tränga sig på, då finns risk att vi rent av uppfattas som hotfulla.

Efter filmen ska vi diskutera.

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

Låt oss säga att du har ett medlemskap på ett gym som kostar 299 kronor per månad. Du kan bestämma att denna kostnad ska dras automatiskt från ditt konto ett visst datum varje månad. Det är ditt ansvar att det finns pengar på ditt konto som täcker denna räkning. Autogiro brukar fungera smidigt, men ha för vana att kontrollera att räkningen har blivit dragen genom att kolla ditt saldo.

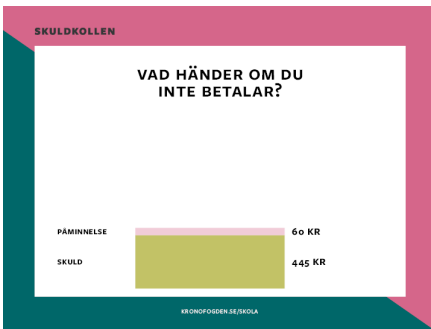
7

Vad händer om man inte betalar

Här är en skuld på 445 kr. Hur mycket dyrare tror ni att det blir om skulden går hela vägen till Kronofogden?

Låt eleverna gissa och kolla senare på bild 10 vem som var närmast.

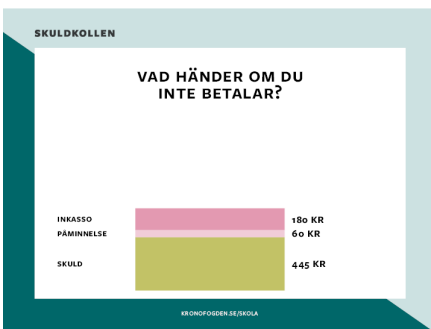
(Tips! Låt eleverna ha Skuld kollens ordlista framme.)

8

Påminnelse

Om pengarna inte finns på mottagarens konto på förfallodagen kan det komma en påminnelse. Då kan det läggas på en påminnelseavgift. Det är vanligt att företag skickar påminnelse, men det finns ingen lag som säger att de måste göra det. Om du inte kan betala så ring till den du är skyldig pengar.

9

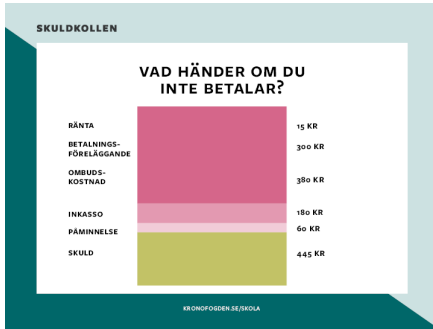
Inkassoföretag

Om du inte heller betalar påminnelsen kan, i det här fallet, mobilföretaget be om hjälp från ett inkassoföretag. Inkassoföretag är ett företag som mot betalning hjälper någon att skicka påminnelser om en skuld. De lägger på en avgift som bekostar deras arbete med fakturan, 180 kronor. Nu har skulden alltså växt från de ursprungliga 445 kronorna till 685 kronor.

Viktigt att tänka på: ju snabbare du betalar desto mindre onödiga extra kostnader tillkommer. Om du inte kan betala, kontakta inkassoföretaget kanske kan du få en avbetalningsplan eller komma överens på annat sätt.

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

10

Fakturan går vidare till Kronofogden

Om du inte betalar till Inkassoföretaget så kan företaget vända sig till Kronofogden för att få betalt.

Kronofogden skickar då ett brev till dig med ett krav på att du ska betala. Det är fortfarande den du är skyldig pengar som ska ha betalt, inte Kronofogden.

Brevet kallas för betalningsföreläggande.

Dessa kostnader finns med i betalningsföreläggandet:

- Den ursprungliga skulden 445 kr
- Påminnelseavgift 60 kr
- Inkassokrav 180 kr
- Ränta, i det här fallet 15 kr – skulden växer alltså medan du inte betalar
- Ansökningsavgift 300 kr – så mycket kostar det att ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogden, och den kostnaden lägger företaget på dig
- Ombudskostnad 380 kr – företaget begär ersättning för sina omkostnader kring att driva in skulden

11

Summa: 1 380 kr. (Vem i klassen var närmast med sin gissning?)

Skulden har blivit mer än dubbelt så stor! Både företag och privatpersoner kan ta hjälp av Kronofogden för att få betalt.

Nu har Kronofogden fattat sitt beslut och skulden har fastställts. När skulden är fastställd har du också en betalningsanmärkning hos ett kreditupplysningsföretag.

(Fakta om betalningsanmärkning kommer på bild 14.)

(Mer information om betalningsanmärkningar finns på datainspektionen.se)

Om du har pengar att betala med ska du höra av dig till den du är skyldig pengar och kolla vad den aktuella räntekostnaden är just den dagen, så att du betalar rätt summa.

Betalar du fakturan nu så har du löst din skuld med den som du är skyldig pengar. Om inte, går det vidare till nästa steg som vi ska kolla närmare på strax. Tänk på att summan växer för varje dag som du inte betalar din skuld.

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

12

Brev från Kronofogden - betalningsföreläggande

Nu ska vi titta på hur brevet från Kronofogden ser ut. Det är viktigt att poängtera att när brevet från Kronofogden kommer så är det fortfarande inte för sent – du har inte fått någon betalningsanmärkning ännu!

Men nu är det bråttom! Det viktigaste är nu att du genast agerar om du inte gjort det tidigare. Det vill säga att du betalar direkt eller kontaktar den du är skyldig pengar. I detta fall är det mobiloperatören eller inkassoföretaget.

Så här ser betalningsföreläggandet ut. Läs hela brevet och kontakta den du är skyldig pengar. Är det något du inte förstår kan du alltid ringa till Kronofogden och fråga!

(Tips! Betalningsföreläggande och delgivningskvitto finns för utskrift på sidan Extramaterial.)

13

Delgivningskvitto

Tillsammans med kravet (föreläggandet) ligger också ett papper som heter delgivningskvitto. Detta måste du skriva under och skicka in till Kronofogden som bevis på att du tagit emot brevet. Du kan också ringa oss och bekräfta att du har tagit emot brevet. När vi är överens om att vi pratar om samma brev är du delgiven och då behöver du inte skicka in delgivningskvittot. Om skulden är felaktig så ska du tala om det, det kallas att bestrida skulden. Då får den som anser att du är skyldig pengar vända sig till tingsrätten istället.

Om du inte skriver på (eller ringer till Kronofogden) och skickar in delgivningskvittot inom tio dagar kommer en delgivare från Kronofogden att söka upp dig personligen för att se till att du tagit emot brevet.

Om du inte talar om att skulden är felaktig eller betalar så kommer Kronofogden fatta ett beslut om att skulden är riktig (det kallar Kronofogden för utslag). Detta ligger sedan till grund för Kronofogdens arbete med att driva in skulden.

(Tips! Förstorat betalningsföreläggande och delgivningskvitto finns för visning eller utskrift på sidan Extramaterial.)

14

Betalningsanmärkning

- Påverkar dig i tre år
- Kreditupplysningsföretag sätter betalningsanmärkningar
- Svårt att teckna abonnemang, köpa på avbetalning, hyra lägenhet mm

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

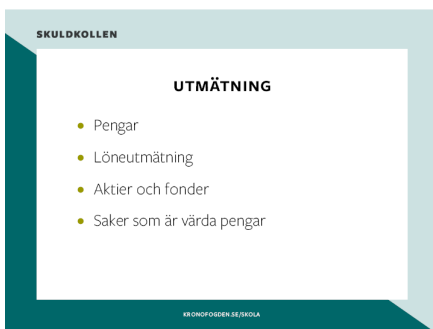
Vad vet ni om betalningsanmärkning?

En betalningsanmärkning är en uppgift om att du inte har skött dina betalningar som du borde. Det är inte Kronofogden som registrerar betalningsanmärkningen, utan kreditupplysningsföretagen. De hämtar uppgifter bland annat från Kronofogdens register, som är offentligt. En betalningsanmärkning har du normalt kvar i tre år. Den kan göra det svårt att hyra en lägenhet, skaffa ett telefonabonnemang, köpa på avbetalning, ta banklån, få jobb med mera.

En betalningsanmärkning är inte samma sak som en anmärkning i belastningsregistret. Det är två skilda register. (Ibland pratar man om detta som ”en prick”.)

Vad gör man då om man skulle få en betalningsanmärkning?
(Läs mer på datainspektionen.se)

Livet tar inte slut på grund av en betalningsanmärkning. Tänk istället att du ska lära dig av det som hänt, så att det inte händer igen.

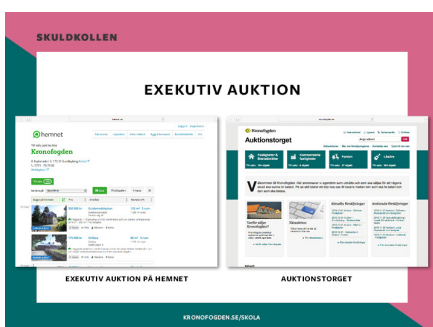
15

Utmätning

- Pengar
- Löneutmätning
- Aktier och fonder
- Saker som är värda pengar

Kronofogden har uppdraget att se till att den du är skyldig pengar får betalt – skulden hamnar för utmätning. Om du inte kan betala kan Kronofogden besluta om utmätning och det kostar dig 600 kr. Utmätning betyder att Kronofogden undersöker om du har pengar på banken, vad du har för inkomst, om du har fonder eller aktier eller om du har värdefulla saker som kan säljas för att betala av skulden.

Du får behålla pengar som räcker till det som räknas som nödvändiga levnadskostnader.

16

Exekutiv auktion

För att skulden ska bli betald kan Kronofogden alltså utmäta saker som är värda pengar. Dessa saker säljs sedan på det som kallas exekutiv auktion. Pengarna som Kronofogden får in vid försäljningen går till att betala skulden. Blir det pengar över när din skuld är betald så får du pengarna tillbaka.

Här ser vi till exempel en moped på auktionstorget.
(kronofogden.se/auktionstorget)

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

17

Kronofogdens roll

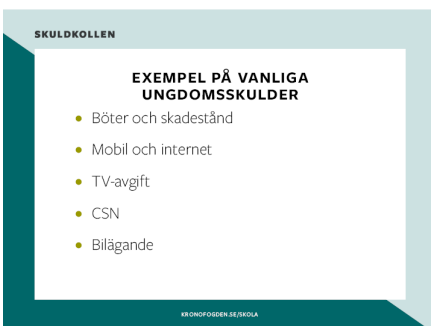
- Statlig myndighet
- Fastställer och driver in skulder
- Arbetar för att motverka överskuldssättning

Kronofogden är en statlig myndighet som arbetar med skulder. Alla statliga myndigheter får sitt uppdrag från regeringen i ett så kallat regleringsbrev. Verksamheten styrs av lagar som beslutats av riksdagen. Kronofogdens huvudsakliga uppgift är att fastställa och driva in obetalda skulder. Skulderna kan vara till stat och kommun men också till privatpersoner och företag.

Kronofogden har en opartisk roll och står mitt emellan den som vill ha betalt och den som ska betala. Kronofogden ska hjälpa den som inte fått betalt men också se till att den som har en skuld att betala får stöd och vägledning för att reda ut sin situation.

Alla vinner på ett samhälle med färre skuldsatta. Kronofogden har ett uppdrag att minska antalet människor och företag som riskerar att bli skuldsatta. Kronofogden jobbar till exempel med att ta fram skolmaterial i privatekonomi, bland annat just Skuldkollen. Kronofogden jobbar också med att samverka med olika bostadsbolag för att minska antalet vräkningar och med att ge information som är anpassad till nyanlända och mycket, mycket mer.

Att vara ung och starta sitt vuxenliv med skulder som man inte kan betala är tufft. Vi ska nu titta lite närmare på vilka skulder som är vanligast hos Kronofogden när det gäller ungdomar (18-25 år). (Statistik om skuldssättning finns på Kronofogdens webbplats.)

18

Vanliga ungdomsskulder, några exempel

- Böter och skadestånd
Skadestånd är den vanligaste första skulden hos ungdomar (18-25 år). Böter är ett straff och betalas till staten. Skadestånd är en ersättning för skada och betalas till den som skadats.

- Mobil och internet
En vanlig bindningstid på ett mobilabonnemang är 24 månader och det gäller att tänka på att man måste kunna betala varje månad under hela perioden.

- TV-avgift
Du är skyldig att betala TV-avgift om du har en TV-mottagare. Använder du som Tv:n som datorskärm ska du också betala. (Mer information finns på: www.radiotjanst.se)

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

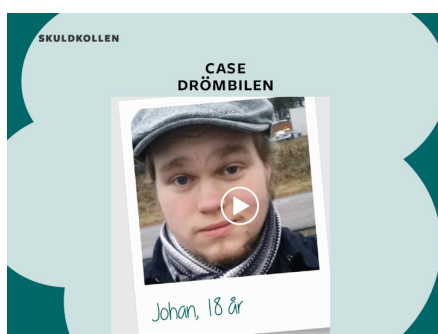
- CSN

Att ha skuld till CSN är också vanligt. Det vill säga att man antingen inte klarar av att betala tillbaka sitt studielån eller att man är skyldig att betala tillbaka studiemedel som man redan fått utbetalt. Man kan också bli återbetalningsskyldig på studiebidraget, när man studerar på gymnasiet, om man har för hög ogiltig frånvaro. (Mer information om studiemedel : csn.se)

- Bilägande

Kan handla om skulder kopplade till felparkering, fortkörning, trängselavgift, bilskatt, skulder till trafikförsäkringsföreningen m.m. (Fordonsskatt: transportstyrelsen.se
Trafikförsäkringsföreningen: tff.se)

Vi ska nu titta närmare på, och diskutera kring, ett par av dessa ungdomsskulder.

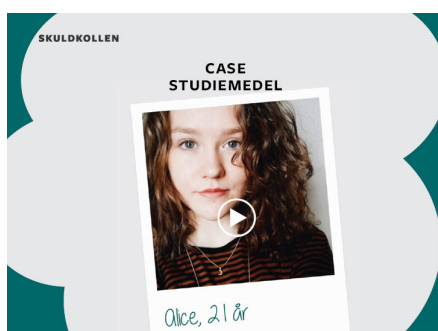
19

Film Case Drömbilen (1,5 min)

Johan har nyligen fått sitt körkort och köpt sin första bil. Men Johan har inte koll på att det är mer än bensinen som kostar när man är bilägare. Vi tittar på caset och diskuterar efteråt.

Diskussionsfrågor:

- Vad kostar det att äga en bil?
- Låt eleverna leta reda på fakta om trafikförsäkring
- Vad kostar försäkring?
- Johan valde att inte ta en försäkring – varför kom det då en räkning gällande utebliven trafikförsäkring?
- Varför blev det plötsligt så dyrt?
- Vad är trafikförsäkring?
- Varför finns trafikförsäkringen och varför måste fordon ha en sådan försäkring?
- Hur ska han göra för att klara av att behålla bilen eller ska han sälja den? Vilka tankar och idéer har ni?
- Om Johan inte kan betala av sitt lån, hur kommer det drabba Tom?
- Vad innebär det att gå i borgen?
- Varför ska man vara rädd om sin namnteckning, både med vanlig penna och på nätet?

20

Film: Case Studiemedel (1,5 min)

Alice trivs med studentlivet på universitetet. För att klara sin försörjning har hon tagit lån av CSN. Hon har missat flera tentor under terminen och får nej på sin ansökan om studiemedel inför nästa termin.

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

Sök information och besvara faktafrågor:

- Kommer Alice att kunna få låna pengar igen av CSN?
- Alice måste återbetala sina studiemedel. Vad innebär det och när måste hon börja betala tillbaka?
- Vad är det för skillnad mellan studiebidrag på gymnasiet och studiemedel på universitet?
- Skulle det kunna hända dig på gymnasiet, det vill säga att du blir återbetalningsskyldig?

SKULDKOLLEN
VÄRDERINGSÖVNING

1. Pengar är till för att slösa.
2. När jag köper fina dyra saker får jag högre status bland mina vänner.
3. Om jag tjänar mycket pengar får jag automatiskt respekt och status bland mina vänner.
4. Det är okej att köpa på avbetalning.
5. Det är ingen skillnad på att köpa på avbetalning och betala i efterhand eller att först spara och sedan köpa.
6. Om jag vill ha något så köper jag det direkt.
7. Jag kan be mina vänner om hjälp ekonomiskt när jag behöver det.
8. Om min kompis behöver pengar så lånar jag ut direkt.
9. Det är skillnad på en femhundring som jag hittar på gatan och en som jag fått av mormor i födelsedagspresent.
10. Om jag har dragit på mig massa skulder så finns det alltid hjälp att få från samhället.

KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

21

Värderingsövning (se längre ner hur man kan genomföra övningen)

Påståenden att ta ställning till och diskutera:

1. Pengar är till för att slösa.
2. När jag köper fina dyra saker får jag högre status bland mina vänner.
3. Om jag tjänar mycket pengar får jag automatiskt respekt och status bland mina vänner.
4. Det är okej att köpa på avbetalning.
5. Det är ingen skillnad på att köpa på avbetalning och betala i efterhand eller att först spara och sedan köpa.
6. Om jag vill ha något så köper jag det direkt.
7. Jag kan be mina vänner om hjälp ekonomiskt när jag behöver det.
8. Om min kompis behöver pengar så lånar jag ut direkt.
9. Det är skillnad på en femhundring som jag hittar på gatan och en som jag fått av mormor i födelsedagspresent.
10. Om jag har dragit på mig en massa skulder så finns det alltid hjälp att få från samhället.

Alternativ 1:

Rummet möbleras så att stolarna bildar en ring som alla sitter i. Det måste vara en stol extra, om bara en elev vill byta plats. Läraren förklarar övningen, och understryker att det inte finns något rätt eller fel – det går ut på att tänka efter vad man själv tycker. Läraren läser upp ett påstående i taget. Eleverna byter plats eller sitter kvar beroende om de håller med eller inte. Efter varje omgång frågar läraren någon eller några av eleverna varför de valde att byta plats eller sitta kvar. Läraren går antingen igenom alla påståenden eller väljer ut några för att på så sätt vika mer tid till diskussion.

Alternativ 2:

Eleverna väljer alternativ genom att antingen räcka upp handen, ställa sig upp, sätta sig på bordet eller sätta armarna i kors. De som inte tycker som något av alternativet, eller som inte vet, får sitta kvar i vanlig position.

SKULDKOLLEN

ETT GYMNASIEMATERIAL FRÅN KRONOFOGDEN.SE/SKOLA

22

Skulder – en del av livet

Är smarta beslut samma sak som att aldrig ha några skulder? Nej. Skulder är en del av livet. Vad är ok att låna till? Hur ska man tänka om man måste låna?

Fundera och resonera.

23

Försök att ha koll på pengarna- det blir enklare då!

- Sätt upp ett mål för dig själv- fundera ut vad du vill uppnå
- Gör en plan - du kan komma långt med lite planering
- Var aktiv - sök reda på det alternativ som är bäst för dig
- Våga fråga om du inte förstår
- Var rädd om din privatekonomi

Sök kunskap

Att lära sig mer om privatekonomi lönar sig. Ta reda på vad som gäller. Det är bara du själv som är ansvarig för din ekonomi och det är dina val som avgör din egen framtid. Du kan påverka din ekonomi. Var en aktiv konsument – försök att hitta bästa alternativet för just dig - där finns det pengar att spara.

Planera din ekonomi

Precis som du planerar din tid i kalendern för att veta när du är ledig osv så kan du planera din ekonomi genom att göra en budget. En budget är ett bra redskap och det finns ett stort antal appar som kan hjälpa dig att planera din ekonomi.

Tips: På Hallå konsument finns ett budgetverktyg som heter budgetkalkylen. (hallakonsument.se/budgetkalkylen) I tidningen "Koll på pengarna" (som finns på Konsumentverkets webbplats) kan du bland annat se vilka kostnader som någon i din ålder ska klara sig på när det gäller till exempel mat och kläder.

Har du gjort en budget så har du kommit långt och då kanske du till och med får några kronor över som du kan spara. Ett förslag är att alltid spara 10 % av din inkomst. Det är en fördel att så småningom försöka spara till en buffert som man kan använda då det kommer oförutsedda utgifter t ex att mobilens skärm spricker.

Våga fråga om du inte förstår

Ekonomi, avtal mm kan vara svårt, även för vuxna, så det är inget konstigt att man behöver fråga.

Det bästa är alltid att agera – då kan man ofta hitta en lösning.